

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

9 De speciebus superbiæ, & quale peccatum sit superbia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

Generale
tamen cau-
salitate.

Directè.

Indirectè.

men ratione potest dici vitium generale, nimirum potestate cauſandi; quatenus ex ſuperbia quoduis peccatum naſci poteſt. Id autem fieri poteſt dupliciter, vt explicat diuus Thomas art. 2. Primò, Directè, vt ſi quis peccet eo fine vt videatur excellens, & neminem curare, neminem timere. tunc enim directè ex affectu ſuperbiæ illud peccatum imperatur. Secundò, Indirectè, & quaſi per acci- dens, ſcilicet remouendo prohibens, quatenus ſemel per ſuperbiam diuina lege, qua à peccando prohibebatur, abiecta, veluti remoto frano, faciliſ eſt homo in quoduis peccatum ruere, iuxta illud Ieremia 2. *Confregiſti iugum, rupiſti vincula, dixiſti, Non ſeruiam.* priore modo peccatum eſt ex contemptu; hoc verò, ex affectu voluptatis, com- modi, honoris, &c. His adde, quadam ratione poſſe dici generali eſſentia & attributione; quia omne peccatum tacitam quadam ſuperbiam continet ipſo opere: magna enim eſt præſumptio, audere Deum offendere, & veluti contra ſe la- ceſſere, non timere fulmen maledictionis, non curare præſentem maiestatem. Simili modo om- ne peccatum eſt quidam Dei contemptus inter- pretatiuus.

64.

Alterum vitium humilitati oppoſitum eſt *inor- dinata ſui abiectio*. Humilitas enim etſi inclinatur ad ſui abiectiõnem, non tamen quouis modo, ſed prudenter; nimirum, cum ijs circumſtantijs, qui- bus debet. debet enim ita fieri vt non redundet in iniuriam ſtatis, vel officiij quod geris, vel talenti quo præditus eſt; aut in eorum incommodum qui- bus prodeſſe poteſt vel debes. Si ergo aliqua talis circumſtantia deſit, erit vitium humilitati oppo- ſitum per defectum; quatenus nimis parum tuam dignitatem & excellentiam curas: vt ſi ſacerdos ſubiiciat ſe iudicio ſeculari: ſi Superior flexis ge- nibus petat veniam ab inferiore: ſi Episcopus præ- ponat ſibi ſacerdotem vel diaconum, &c.

Quomodo
opponitur
humilitati.

Dices, Talis abiectio ſui videtur opponi humi- litati per exceſſum: nimirum enim ſe humiliat.

Reſpondeo, Humilitatem dupliciter poſſe con- ſiderari. Primò, Quatenus refrænatur appetitum excellentiæ; & hoc modo *ſuperbia* ei opponitur per exceſſum; nimia verò *abiectio* per defectum. Sicut enim *ſuperbia* nimium appetit ea quæ ad excellentiam pertinent; ita nimia ſui abiectio nimis parum. Humilitas verò inter hæc extrema medium rationis tenet. Secundò, Quatenus in- clinatur ad ea, quibus ſuam vilitatem proficitur. hoc modo nimia ſui abiectio opponitur humili- tati per exceſſum, *ſuperbia* verò per defectum. quamuis deformitas *ſuperbiæ* magis conſiſtat in nimio excellentiæ appetitu, quam in humilitatis defectu.

An perti-
nent ad pu-
ſillanimita-
tatem.

Nec obſtat quòd nimia ſui abiectio videatur pertinere ad puſillanimitatem, quæ opponitur non propriè humilitati, ſed magnanimitati: quia ſi fiat ex nimio affectu ad ſe demittendum, opponitur humilitati: ſi verò ex nimia honoris, tamquam rei nimis magnæ, fuga, opponitur magnanimitati, & pertinet ad puſillanimitatem. quale autem hoc ſit peccatum, patet ex dictis libro 3. c. 2. du- bit. 3. æſtimandum enim eſt ex iniuria quæ fit ſta- tuti, & incommodo quod ſequitur, &c.

D V B I T A T I O I X.

De ſpeciebus ſuperbiæ, & quale peccatum ſit ſuperbia.

D. Thom. art. 4. & ſeqq. quaſt. 162.

Diuus Gregorius lib. 23. Moralium c. 7. qua- 65
tuor ſpecies ſuperbiæ conſtituit. *Quatuor*, in- quit, ſunt ſpecies, quibus omnia tumor arrogantium demonſtratur: cum bonum aut à ſemetipſis habere ſe æſtimant; aut ſi ſibi datum de ſuper credunt, pro- ſuis ſe hoc accepiſſe meritis putant; aut certe cum ia- ctant ſe habere quod non habent; aut deſpectis ceteris, ſingulariter videri appetunt habere quod habent. Ratio harum ſpecierum eſt. *Superbia* conſiſtit in eo quòd homo ſe æſtimate excellentiorem quam re- uerè ſit: hoc autem fieri poteſt tripliciter. Primò, Si putet ſe eſſe cauſam ſui boni: magni enim re- fert ad excellentiam, ſi ſua induſtria vel meritis bonum illud ſit conſecutus. Secundò, Si putet ſe habere bonum, quod non habet. Tertio, Si putet ſe habere tam excellenti gradu, vt id, quod eſt in ceteris, quaſi nihili reputer reſpectu boni ſui. Et quidem ſi putet ſe cauſam ſui boni; vel cenſet ſe cauſam illius phyſicam, (v. g. ſe induſtria, in- genio & labore ſuo id comparafſe, cum aliunde acceperit) & ſic erit prima ſpecies: vel cauſam meritoriam; & ſic erit ſecunda ſpecies. Si putet ſe habere bonum quod non habet, vel in eo ſitam excellentiam quæ non eſt, & inde ſe extollat, erit tertia ſpecies. Denique ſi putet ſe illud habere tam excellenti gradu, reſpectu aliorum, vt illorum bona non videantur ipſi cum ſuo poſſe conferri, erit quarta ſpecies.

Vbi aduertet, non eſſe neceſſarium ad iſtas ſpe- 66
cies, vt quis apud animum ſuum ſeridè iudicet ſe bona à ſe habere, aut ſuis meritis abſque Dei gra- tia obtinuifſe: (ſic enim deberet eſſe hæreticus) ſed ſatis eſt vt apprehendar illa tamquam ſua & à ſe dependentia, abſque formali iudicio, & ſimul non conſideret quo modo illa acceperit. tunc enim poterit ſe ita gerere, & in animo ſe extollere, ac ſi ſola ſua induſtria haberet: vt patet in paupere, qui alie- nis opibus aſſatim fruens, non aliter ſe effert, quam ſi eſſent ſuæ, vel ſua induſtria partæ. quia non meminit, vel certè non aduertit eſſe beneficium alterius; quamuis expreſſè id non neget, nec con- trarium indicet.

Dices, Si indignus affectet Doctõratum vel Episcopatum propter dignitatem, committit pec- 66
catum ſuperbiæ, & tamen in nulla dictarum ſpe- cierum; ſimiliter ſi tanti Doctõratum iam obten- tum faciat, vt malit peccare moriferè quàm illum gradum perdere.

Reſpondeo, Priorem modum pertinere ad ter- tiam ſpeciem. Dum enim adſpirat ad gradum quo eſt indignus, intumeſcit de bono quod non ha- bet: quia effert & gerit ſe tamquam idoneum, eum ſit ineptus. De altero modo reſpondet Caietanus, eum non comprehendere ſpecies enumeratis; eò quòd in illo non ſit inordinatio ex parte obiecti, ſed ſolum ex parte appetentis: ſpecies autem iſtæ ſunt aſſignatæ ex parte obiecti. Poſſet tamen re- ferri ad tertiam ſpeciem: quia qui tanti facit gra- dum, tribuit illi excellentiam, quam reuerè non habet. Sicuti cum diues ſeſe effert propter diui- 66
tias,

tias, & parem facit aliis sapientia vel sanctitate conspicuis, tribuit sibi per diuitias sua aestimatio-
ne quod non habet in veritate.

67
Possunt
singula
quatuor
modis exer-
sari.

Notandum est, supradictas species singulas
posse quatuor modis exerceri. Primò, Si astitimes
bonum tuum iuxta aliquam istarum specierum in
animo tuo, & ibi te extollas, verbi gratia, te illud
industria tua parasse, vel ex meritis te per hoc
longè præstare.

Secundò, Si velis vt ita etiam aestimetur in ani-
mo alterius.

Tertiò, Si coneris illud ipsum opere declarare:
vt, si ita te opere externo geras, ita loquaris, ac si
illud bonum tali modo, tali gradu ac perfectione
haberes.

Quartò, Si aduertens te tali modo non habere,
opes saltem ita habere vt inde te possis extollere
& gloriari: item si desideres id alijs esse persua-
sum. vide aliqua in hanc sententiam apud Toletum
lib. de Septem peccatis mortalib. c. 4.

68
Quale pec-
catum sit.

Quod ad alteram partem dubitationis atinet,
quale peccatum sit superbia: D. Thomas art. 5. docet
ex genere suo esse peccatum mortiferum; &
art. 6. docet esse grauissimum peccatorum. Sed hoc
intelligendum est de superbia in gradu comple-
to, quæ omnem humilitatem & subiectionem ex-
cludit; vt cum quis tantum sese effert, vt nolit et-
iam Deo & legi diuinæ esse subiectus, qualis est
in diabolo, & in hominibus quibusdam pessimis.
Hæc sola est superbia completa: quia quamdiu
homo vult manere Deo subiectus, adhuc habet
aliquid humilitatis, ac proinde superbia eius est
adhuc imperfecta.

Superbia
completa.

Grauis-
simum pec-
catum.

Dicitur grauissimum peccatorum, non quòd
inter omnes peccatorum species sit grauissimum,
cum odium Dei sit grauius: sed quia ad genus
grauissimorum pertinet, nempe eorum in quibus
auerfio à Deo est directè volita. Itaque dicitur
grauissimum respectu eorum in quibus auerfio
solum censetur volita interpretatiue; vt sunt quæ
ex ignorantia, infirmitate, vel alicuius boni tem-
poralis amore committuntur: vt rectè D. Thomas
art. 6. docet. Quòd autem auerfio directè sit voli-
ta in superbia, patet; quia nolle subijci Deo, est di-
rectè auertere voluntatem ab eius subiectione,
& consequenter ab eius obedientia & regimine,
ac nolle illum habere superiorem ac rectorem.
Prouenit autem hæc auerfio ex amore peruersæ
excellentiæ, quam affectat per hoc, quod est esse
planè liberum & sui iuris: cui libertati repugnat
omnis subiectio. itaque recusat subiectionem,
quatenus hæc repugnat excellentiæ libertatis,
quam querit. Potest etiam ista auerfio prouenire
extra in Deum, vel odio; sicut ex iisdem causis
potest quis reculare subiectionem alicuius Prin-
cipis terreni.

Si verò loquamur de superbia incompleta, hæc
non semper est peccatum mortale, nisi quatenus
nobis est causa alicuius peccati mortalis; verbi
gratia, violandi alicuius alterius præcepti diuini,
vel subtrahendi se ab obedientia Ecclesiæ aut alter-
ius Superioris, vel in integrum, vel ex parte; quo-
ad aliquod præceptum obligans sub mortali: vel si
fiat cum notabili iniuria aut contemptu proximi.
Extra hos casus superbia solum est peccatum veni-
nale. vt docet Nauarr. c. 23. numero 6. Toletus de
peccatis mortal. c. 4. Caietan. v. Superbia, & pas-

sim alij. nam in genere pluis se facere quàm opor-
teat, per se non est grauis inordinatio. Est tamen
hoc peccatum valdè periculosum; quia facilè
parit contemptum aliorum, & inobedientiam erga
Superiores, redditque hominem ineptum ad
bonam instructionem capeffendam, & ad func-
tiones aliarum virtutum, quæ absque humilita-
te vix fiunt.

Notandum est, Superbiam esse primum mundi
peccatum: Ecclesiastici 10. *Initium omnis peccati
est superbia: qui tenuerit illam, adimplebitur maledic-
tionis, & subuertet eum in finem.* Et Tobiz 4. *Super-
biam numquam in tuo sensu, aut in tuo verbo domi-
nari permittas; in ipsa enim initium sumpsit omnis
perditio.* nam primum peccatum fuit Luciferi, qui
peccauit superbiâ, diuinam similitudinem peruer-
sè appetendo. Colligitur Isaiz 14. & Ezechie-
lis 28. à peccato autem Luciferi reliqua manarunt
tum in alios angelos, qui etiam primò superbiâ
creduntur peccasse; tum in genus humanum, cuius
etiam primum peccatum superbia fuit, vt
communiter Theologi tradunt.

Nec obstat quòd 1. ad Tim. 6. *cupiditas omnium
malorum radix* dicatur; non enim vult Apostolus,
cupiditatem opum, de qua ibi loquitur, esse pri-
mum peccatum generis humani; sed ex hac cupi-
ditate omne genus peccati committi posse, & ple-
raque in genere humano reipsa committi, vt supra
lib. 2. c. 47. dub. 8. ostensum est.

Notandum Secundò, Superbiam à D. Grego-
rio libro 31. Moralium cap. 31. non annumerari
alijs vitijs capitalibus, sed poni reginam & ma-
trem omnium vitiorum, propter vniuersalem
eius influentiam, quam habet in omnia vitia; &
quia interpretatiue in omni vitio includitur; vt
superiori dubitatione ostensum est. Vnde Grego-
rius loco citato, *Tentantia, inquit, vitia, que in-
uisibili contra nos pralio regnanti super se superbia
militant, alia more ducum præcunt, alia more exerci-
tus sequuntur.* Et infra: *Ipsa namque vitiorum regi-
na superbia, cum deuictum plene cor ceperit, mox il-
lud septem principalibus vitijs, quasi quibusdam suis
ducibus deuaftandum tradit.* Rursum infra: *Radix
cuncti mali superbia; prima autem eius soboles, sep-
tem nimirum principalia vitia, de hac virulenta ra-
dice proferuntur.* A quibusdam tamen, vt à Cassia-
no lib. 5. c. 1. numeratur inter vitia capitalia, eaque
octo statuuntur: sed modus Gregorij est magis
receptus.

Notandum Tertiò, Eadem esse ex parte nostra
superbiæ remedia, quæ humilitatis adiumenta;
præcipua tamen sunt hæc septem. Primum est,
Consideratio suæ vilitatis & miseriæ tum in ani-
ma, tum in corpore; quæ tanta est, vt vtrumque
nihil videatur aliud quàm omnis miseriæ & mali
lacuna: in corpus enim influit omnis miseria cor-
poralis; in animum, omnis spiritalis. Vnde meri-
tò quisque sibi dicat illud Ecclesiastici 10. *Quid
superbit terra & cinis?*

Secundum, Consideratio magnitudinis diuinæ,
ad quam omnia sunt instar nihili. Item perfectio-
nis Angelicæ, & quàm modica sint omnia nostra
ad illorum excellentiam.

Tertium, Quàm imperfecta sint & vilia ex qui-
bus superbumus. Quid enim sunt diuitiæ: lutum,
mixture terræ & aquæ. Quid scientia? opinio.
Fama? ventus. Gloria? fumus. Vita vniuersa? va-
por ad modicum parens: modica scintilla ad com-
mouen-

mouendum cor nostrum. *Omnis caro foenum, & omnis gloria eius quasi flos agri, Isaia 40.* Hæc tria infinuat D. Thomas art. 5. ad 1.

Quartum, Omnia bona, quæ habemus, esse Dei, gratis ab eo accepta, & precario possessa: unde & aufert illa quando placet.

Quintum, Superbiam esse vitium diabolicum, & notam eorum qui ad ipsum pertinent, id est, ciuitatis diaboli, qui dicitur rex *super omnes filios superbiae*, Iob 41. Vnde Apostolus 1. ad Timotheum 3. vetat ordinari neophytum; *ne in superbiam elatus in iudicium incidat diaboli*: aperte infinuans, superbiam esse diaboli vitium. E contrario humilitas est propria virtus Christi, & eorum qui ad Christum pertinent; de qua re vide D. Augustinum lib. 14. de Ciuit. cap. 13. vbi docet, duas illas ciuitates, societatem nimirum iustorum & impiorum, & duos ipsarum duces, Christum & diabolum, his notis potissimum, superbia & humilitate, distingui.

Sextum, Superbia nocumenta; vt, quod Deus superbis resistat, superbos disperdat & humiliet: vt bene explicatur Ecclesiastici 19. & plurimis constat Scripturæ exemplis: vt in Lucifero & sociis, in primis parentibus, in Pharaone, in Dathan & Abiron, in Saule, in Roboam, in Sennacherib, in Nabuchodonosor, in Holoferne, in Aman, in Antiocho, in Herode, &c. Item quod diuinas inspirationes impediatur, & cetera, quæ supra infinuauimus, de quibus videri potest Cassianus libro 12. capite 27. Tantum enim malum est superbia, vt Deus ad illam curandam permittat interdum hominem cadere in alia peccata, vt agnita sua miseria humilietur. Vnde D. Augustinus loco citato, *Audeo, inquit, dicere, superbis esse vitale cadere in aliquod apertum manifestumque peccatum, unde sibi displiceant, qui iam sibi placendo ceciderant. salubrius enim Petrus sibi displicuit quando stetit, quam sibi placuit quando presumpsit. Hoc dicit & facer P salmus: Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine.*

Septimum, Exercitium operum humilium: contraria enim contrariis optime curantur. Vide Callianum supra cap. 32. & 33.

D V B I T A T I O X.

De gradibus humilitatis, & superbiae.

D. Thomas q. 161. art. 6.

72 **G**radus humilitatis variis modis assignari possunt. Primò, Ex parte obiecti, cui ipsa se subiicit; sic Glossa in illud Matth. 3. *Sine modo; sc enim decet nos implere, &c.* constituit tres gradus. Primus est, Subdere se maiori, & non præferre se æquali. Secundus est, Subdere se æquali, nec præferre se minori. Tertius est, Subiicere se minori. Primus, inquit, est sufficiens; secundus abundans; in tertio est omnis iustitia. Per primum subiicimus nos omnibus Superioribus tam sæcularibus quam Ecclesiasticis, debitam obedientiam illis præstantes. Cum æqualibus verò socialiter & æquabiliter viuimus, nolentes illis præferri, aut maiores videri, nec ad nostrum sensum aut modum eos pertrahere.

Per secundum ita nos æqualibus subiicimus, vt eos nobis in animo præferamus, eos honoremus,

honoratiorem locum libenter concedamus, & facile in rebus honestis nos ipsis accomodemus.

Per tertium præponimus nobis inferiores, tum interius in animo; tum etiam exterius, quando id decorè fieri potest, libenter profitendo illos nobis doctiores, sanctiores, &c.

His opponuntur tres gradus superbiae. Primus ^{Tres gradus superbiae his oppositi.} est, Præferre se minoribus, non simpliciter, sed cum supercilio & contemptu, quasi nihil sint respectu nostri, vel indigni quibuscum agamus. Secundus est, Præferre se æqualibus, nec posse cum eis pacificè viuere, nisi ipsi se nobis in omnibus accommodent. Tertius est, Præferre se etiam maioribus, vel saltem illis se æquare: vt si diaconus velit præcedere presbyterum, presbyter Episcopum, discipulus magistrum.

73 Secundò, Assignari possunt humilitatis gradus iuxta naturalem ordinem actionum, quibus ad perfectissimum humilitatis actum ascenditur. Hoc modo à D. Anselmo lib. de Similitudinibus à cap. 99. vsque ad 108. ponuntur septem gradus, quos sigillatim ibidem explicat.

Primus est, Cognitio sui, nimirum quoad peccata & defectus culpabiles. Hæc cognitio est humilitatis fundamentum, vt supra ostensum est. Secundus est, Dolor de suis peccatis, & imperfectiõibus. Tertius, Confessio illorum; nempe, non solum in Sacramento, sed etiam cum rogatur à Superiore, & aliis quando ratio dicat. Nolle enim culpam fateri, signum est arrogantia: Quartus, vt non solum fateamur nos peccasse, sed vt etiam velimus id ab aliis credi. Quintus est, Vt patienter feramus hoc de nobis dici. quidam enim semetipsos satis iudicant, inquit Anselmus, & culpam fateantur; sed ferre nequeunt vt tale quid ab aliis dicatur, vel ab aliis vituperentur. Sextus, Patienter ferre se pro sua culpa contemptum tractari, vel puniri. Septimus est, Desiderare culpam in nobis vindicari, & de eo gaudere. Ille enim perfectissimè pro culpa se humiliat, qui non solum se culpabilem & dignum punitione fateatur, & penam sine murmuratione sustinet; sed etiam ipsam punitionem amat.

Gradus superbiae his aduersi, contrario modo ^{Septem gradus superbiae illis respondentes.} sunt statuendi. Sicut enim bonum procedit construendo, ita malum destruendo: id autem quod in constructione est vltimum, in destructione est primum: v. g. in domo construenda, à fundamento proceditur ad culmen; in destruenda, à culmine ad fundamentum. Itaque primus gradus est, Etiam si constet de peccato, nolle tamen ob id puniri. Secundus, Impatienter ferre punitionem. Tertius, Impatienter ferre si ab aliis dicatur te deliquisse. Quartus, Agere vt alij non credant te peccasse. Quintus, Si nolis fateri, præsertim Superiori, tuam culpam. Sextus, Nullum signum doloris ostendere. Septimus, Si peccatum tuum defendas tamquam bonum factum.

74 Tertio, Statui possunt secundum ordinem, quo humilitas ab interioribus ad exteriora procedens primò moderatur animum in maioribus; deinde in minoribus, donec ad minima quæque pertingat. Hoc modo D. Benedictus in Regula cap. 7. duodecim gradus disponit. Primus est, Dei timorem habere præ oculis; & memorem esse omnium, quæ ipse præcepit. Secundus est, Delectari implere non suam voluntatem, sed diuinam. Tertius est, Pro Dei amore, omni obedientia se sub-